

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : SS 7.25 સ્થાનિક સરકાર અને રાજ્ય સરકાર વચ્ચેનો તફાવત સમજે છે.

SS 7.26 વિધાનસભા ચૂંટણી પ્રક્રિયા વણવે છે.

SS 7.27 રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના વિધાનસભા મતક્ષેત્રના નકશા પરના પોતાના મતવિસ્તારની શોધ કરે છે અને સ્થાનિક ધારાસભ્યનું નામ જાણે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :

→ સ્થાનિક સરકાર	→ રાજ્યસરકારનાં કાર્યો
→ રાજ્ય સરકારની રચના અને ભૂમિકા	→ રાજ્યનું ન્યાયતંત્ર
→ રાજ્યપાલ	→ આરોગ્ય અને રાજ્યસરકાર
→ મુખ્યમંત્રી	

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

- રાજ્યનો કારોબાર કોણ ચલાવે છે ?
 (A) વડાપ્રધાન (B) કેન્દ્ર સરકાર
 (C) રાષ્ટ્રપતિ (D) રાજ્યસરકાર
- કાયદા ઘડવાનું કાર્ય સરકારનું કયું અંગ કરે છે ?
 (A) કારોબારી (B) ધારાસભા
 (C) ન્યાયતંત્ર (D) લોકો
- નીચેનામાંથી કયા રાજ્યને વિધાનપરિષદ નથી ?
 (A) બિહાર (B) ઉત્તરપ્રદેશ
 (C) મહારાષ્ટ્ર (D) ગુજરાત
- વિધાનપરિષદના સભ્ય કેટલા વર્ષ માટે ચૂંટાય છે ?
 (A) 3 વર્ષ (B) 5 વર્ષ
 (C) 6 વર્ષ (D) 7 વર્ષ
- કોની મંજૂરી બાદ જ ખરડો કાયદો બને છે ?
 (A) મુખ્યમંત્રી (B) રાજ્યપાલ
 (C) મંત્રીમંડળ (D) વિધાનસભા

D

B

D

C

B

6. નીચેનામાંથી શેનો રાજ્યની કારોબારીમાં સમાવેશ થતો નથી ?
 (A) રાજ્યપાલ (B) મુખ્યમંત્રી
 (C) મંત્રીમંડળ (D) વિપક્ષના નેતા
7. રાજ્યનાં બંધારણીય વડા કોણ હોય છે ?
 (A) રાજ્યપાલ (B) મુખ્યમંત્રી
 (C) કાયદામંત્રી (D) મુખ્યસચિવ
8. નીચેનામાંથી કયાં વિષયનો સમાવેશ રાજ્યપાટીમાં થતો નથી ?
 (A) શિક્ષણ (B) આરોગ્ય
 (C) કૃષિ (D) રેલ્વે
9. વડી અદાલતના મુખ્ય ન્યાયાધીશની નિમણૂક કોણ કરે છે ?
 (A) વડાપ્રધાન (B) રાષ્ટ્રપતિ
 (C) મુખ્યમંત્રી (D) રાજ્યપાલ
10. નીચેનામાંથી કઈ યોજના આરોગ્ય સાથે સંકળાયેલ છે ?
 (A) જનધન યોજના (B) પહલ યોજના
 (C) મેક ઈન ઈન્ડિયા (D) આયુષ્યમાન યોજના

D

A

D

B

D

પ્રશ્ન - 2 નીચેના વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

1. મુખ્યમંત્રી અમૃતમ(માં) યોજના કેન્દ્ર સરકાર ચલાવે છે.
2. દિલ્લી રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ છે.
3. વિધાનસભાને નીચલું ગૃહ પણ કહે છે.
4. ઉત્તરપ્રદેશમાં વિધાન પરિષદ છે.
5. ગુજરાતમાં વિધાન પરિષદ આવેલ છે.

X

✓

✓

✓

X

પ્રશ્ન - 3 નીચેની ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય શબ્દ મૂકી વાક્ય પૂર્ણ પૂરો.

1. ગુજરાત વિધાનસભામાં સભ્ય સંખ્યા 182 છે.
2. રાજ્યની ધારાસભાના ઉપલા ગૃહને વિધાનપરિષદ કહે છે.
3. ગુજરાતના વિધાનસભા ભવનનું નામ વિક્રમભાઈ પટેલ ભવન છે.
4. વિધાનસભાની ચૂંટણી દર પાંચ વર્ષે થાય છે.
5. દરદિને તાત્કાલિક સેવા મળે તે માટે ગુજરાતમાં 108 ની સુવિધા છે.

પ્રશ્ન - 4 નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વાક્યોમાં આપો.

1. ખરડો કાયદો ક્યારે બને છે?

સામાન્ય કે નાણાકીય ખરડાને વિધાનસભામાં વિવિધ પબ્લિકાચી માંથી પસાર કરીને રાજ્યપાલની મંજૂરી માટે મોકલવામાં આવે છે. રાજ્યપાલની મંજૂરી મળતા કાયદો બને છે.

2. રાજ્ય સરકારનાં અંગો જણાવો.

રાજ્ય સરકારનાં મુખ્ય ત્રણ અંગો છે. :
૧) ધારાસભા, ૨) કારોબારી અને ૩) ન્યાયમંડળ

3. મુખ્યમંત્રીની નિમણૂક કોણ કરે છે?

રાજ્યપાલ મુખ્યમંત્રીની નિમણૂક કરે છે.

4. વિધાનસભામાં કોના માધ્યમથી પ્રશ્ન પૂછાય છે?

વિધાનસભામાં અધ્યક્ષના માધ્યમથી પ્રશ્નો પૂછાયા છે.

5. રાજ્યમાં રાષ્ટ્રપતિ શાસન હોય ત્યારે રાજ્યનો વહીવટ કોણ સંભાળે છે?

રાજ્યમાં રાષ્ટ્રપતિ શાસન હોય ત્યારે રાજ્યની વહીવટ રાજ્યપાલ સંભાળે છે.

6. ધારાસભ્યને અંગ્રેજીમાં કયાં નામે ઓળખાય છે?

ધારાસભ્યની અંગ્રેજીમાં M.L.A (મેમ્બર ઓફ લેજિસ્લેટિવ એસેમ્બલી) ના નામે ઓળખાય છે.

7. રાજ્યપાલની નિમણૂક કોણ કરે છે?

રાજ્યપાલની નિમણૂક દ્વિતીય રાષ્ટ્રપતિ વડા પ્રધાન ની સલાહ મુજબ રાંધ વર્ષ માટે કરે છે.

8. સંઘપાટીના કોઈ પણ ત્રણ વિષયોનાં નામ જણાવો.

સંઘપાટીમાં વસ્તીગણતરી, સંસ્કૃતિ, ભાષા, બોલિકા, સુંદરીયા, રેલવે કે તાર-ટાણ વગેરે વિષયોનાં સમાવેશ થાય છે.

9. રાજ્યસરકારની કોઈપણ ત્રણ આરોગ્યવિષયક યોજનાઓનાં નામ જણાવો.

મુખ્યમંત્રી સ્વચ્છતા યોજના
શાળા આરોગ્ય કાર્યક્રમો
જનની સુરક્ષા યોજના

પ્રશ્ન - 5 નીચેના પ્રશ્નોનાં જવાબ બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો.

1. રાજ્યસરકારનાં કાર્યો જણાવો.

1) તે લોકકલ્યાણ આદી છે. 2) રાજ્યના લોકોની પાયાની જરૂરિયાતો પૂરી, પાકા રસ્તા, પીવાનું શુદ્ધ પાણી, સ્વાસ્થ્ય વગેરે કાર્યો કરે છે. 3) તે સસ્તા અને ગુણવત્તાવાળા મારફત પાઠ્યસામગ્રીનું વિતરણ કરે છે. 4) પુર, અતિવૃષ્ટિ, દુષ્કાળ, દરમીકંપ વગેરે પાશ્ચાતીક મદદ કરે છે. 5) તે રાજ્યનાં લોકોની ન્યાયની વ્યવસ્થા પૂરી પાડે છે.

2. વિધાનસભાનાં સભ્ય બનવા માટેની લાયકાત જણાવો.

1) તે ભારતનો નાગરિક હોવી જોઈએ. 2) તેની ઉંમર 25 વર્ષ કે તેથી વધુ હોવી જોઈએ. 3) તે સરકારી સંસ્થામાં સંવેતન હોદ્દો દરવાજાની હોદ્દો જોઈએ નહીં. 4) તે વ્યક્તિ નાદાર, અશ્વિચાર મગાની કે અમ પામેલ ગુનેગાર હોવી જોઈએ નહીં.

3. રાજ્યની કારોબારીની ફરજો જણાવો.

1) તે વિધાનસભાએ દાખલ કાયદાઓનો રાજ્યમાં અમલ કરાવે છે. 2) તે રાજ્યમાં કાયદો અને વ્યવસ્થા જાળવાય તેની તકેદારી રાખે છે. 3) તે રાજ્યની સ્માર્ચિડ અને સામાજિક અમર્યાબો દૂર કરવા પ્રયત્ન કરે છે. 4) તે સમગ્ર રાજ્યની વહીવટ સરળતાથી ચાલે તેની કાળજી રાખે છે.

4. રાજ્ય ન્યાયતંત્રના કાર્યો જણાવો.

5. મુખ્યમંત્રીના કાર્યો જણાવો.

1) તે મંત્રીમંડળની બેઠકો બોલાવે છે.

2) તે દરેક મંત્રીનાં કાર્યો પર દેખરેખ રાખે છે.

3) તે જરૂર પડે મંત્રીઓને માર્ગદર્શન પુરું પાડે છે.

4) તે વિધાનસભામાં નાણામંત્રી પાસે રાજ્યનું
અંદાજપત્ર રજુ કરાવે છે.

5) તે મંત્રીમંડળના મંત્રીઓને જુદાં જુદાં વકીલની પાંતાની
વહેંચળી કરે છે.

પ્રશ્ન - 6 દંકનોંધ લખો.

1. જાહેર સ્વાસ્થ્ય સેવાઓ.

રાજ્યનાં ઔદ્યોગ આરોગ્ય ક્ષેત્રે, પ્રાથમિક સારવાર ક્ષેત્રે, ગ્રામીણ
ક્ષેત્રોમાં આરોગ્ય પેરા ક્ષેત્રે, મોટાં શહેરોમાં આવેલી સિવિલ
સુસ્પિટલો, બાળકો માટે જુદા જુદા પ્રકારનાં સ્ત્રીકરણ કાર્યક્રમો,
સ્તરણના અભિયાન, સીવાના શુદ્ધ પાણીની પ્રાપ્તિ,
પર્યાવરણ જાળવના કાર્યક્રમો, કુટુંબકલ્યાણના કાર્યક્રમો
વગેરે દ્વારા ઔદ્યોગ સ્વાસ્થ્ય સેવાઓ રાજ્યના નાગરિકોને
પુરી પાડવામાં આવે છે. બાદ્યપદાર્થોમાં રાત્રી ભેળસેળ
પર અંકુશ, મશીની દવાઓ પર નિયંત્રણ, શુભલેખા શેરો
સામે સ્વચ્છ અને નિવારણના ઉપાયો વગેરેના હેતુ સુખાકારી
વધે છે.

તાત્કાલીક સારવારની સેવાઓ માટે સમગ્ર રાજ્યમાં
10૪ ની સુવિધા ઉઘાટાઈ છે.

2. વિધાનસભાની રચના.

રાજ્યની દારાસભાનું નીચાનું ગૃહ 'વિધાનસભા' કહેવાય છે.
ભંડારાજાની ઓગાઈ મુજબ વિધાનસભામાં સભ્યોની સંખ્યા
૬૦ થી ઓછી અને ૬૦૦ થી વધારે હોઈ શકે નહિ. વિધાન-
સભાની રચના રાજ્યના નાગરિકો દ્વારા ચૂંટાયેલી રીતે ચૂંટાયેલા
સભ્યોથી થાય છે. રાજ્યના વિસ્તારને જુદા જુદા માલિકાગો
માં વહેંચવામાં આવે છે. દરેક માલિકાગમાંથી એક સભ્ય
ચૂંટાય છે. કાલમાં ગુજરાત રાજ્યની વિધાનસભામાં કુલ ૧૬૨
સભ્યો છે. દરેક રાજ્યની વિધાનસભાની સભ્યસંખ્યા
રાજ્યની વસ્તીના દોરણે નક્કી થાય છે. વિધાનસભાના
સભ્યોને રાજ્યના ૧૬૩૩૦ થી વધુ ઉંમરના માલિકો ગૃહ માલિકા
પદ્ધતિથી ચૂંટે છે.

પ્રશ્ન - 7 માંગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. મોક વિધાનસભાનું આયોજન કરો.
2. ગુજરાતના વર્તમાન મંત્રીમંડળની યાદી તૈયાર કરો.